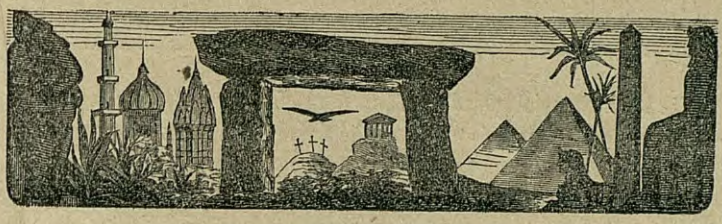

L' ASHÚRA

OTHOM me digué que l' espectacle era repugnant, que nafrava de horror la vista y escruixía de pena l' ánima. Signe evident d' un fanatisme ratllant á la ceguera, manifestació sagnanta de la antiga barbarie dels alarbs orientals, al pensar en la celebració del Ashúra entristeix veure que si 'l mon no recula, tampoch avansa á pas segur vers los ideals que enalteixen l' home y l' aixecan fins á Deu en alas d' eixa trinitat puríssima, formada per la veritat, l' amor y la justicia.

La volgui contemplar. Altras vegadas me previngueren contra certas expansions políticas ó religiosas de pobles africans y assiatichs, que á fi de comptes no tenían de dolentas mes que la reputació que las hi feyan. ¿Fora la festa del Ashúra una de ellas? A ma curiositat no quedava mes recurs que la espera de la fetxa en que devia efectuarse.

Vingué 'l dia 10 del mes de Moharrém, aniversari de la mort de Hussein y Hassan fills de Alí Rokaya y de Fátima la filla de Mahoma. Los dos nets del fundador del Islamirme foren assessinats per Yezid á Kerbela l' any 61 de la Egira, y 'ls sectaris del rite siyita conmemoran tan trista data ab vivas manifestacions de dolor que no minvan las centurias trascorregudas y que aumentan las exageracions de son abjecte fanatisme.

Un lloch especial guarda 'l Caire pera efectuar la festa y tanca recorts y reliquias que més exaltan la fé dels creyents mussulmans. A la banda de llevant de la capital egipcia y en las darreras planas que s' extenen desde las riberas del Nil al peu de la serra del Mokatám, s' aixeca un temple nou en apariencia encara que antiquíssim en los anals de la vila cairota. Es lo Seidna el-Hussein, mesquita construida en los primers temps de la dominació islamita y refeta á diferentas épocas pera preservarla de la ruina.

Aquest temple, petit de capacitat y ordinariament poch concorregut per los habitants del Caire que perteneixen al rite anafita en sa inmensa majoría, tanca en la tomba de marbre de son sagrari duas preuhadas reliquias dels nets del Profeta, ó sian una má de Hassan y 'l cap de Hussein. Allí están enterradas tan preciosas despullas, devant las quals la grossera superstició dels shiyitas los porta anyalment á cometre delictes de lesa humanitat, actes de despreci á la vida en horas de escalfament dels sentits, torturats per las angoixas malsanas del martiri en lo mon y moguts per la esperansa de goigs lúbrichs en lo cel.

Reglas ordinarias de prudencia aconsellavan abstenirse de ferir obertament las ideas religiosas ó 'ls prejudicis d' eixos mussulmans exaltats al moment de la festa, mes també lo desitj meu y de dos amichs que m' acompanyavan era no perdre un detall de totas sas ceremonias. Aixís de grat sacrificarem barrets y botinas, cubrintnos ab un vermell tarbush y calsant grogas sabatas marroquinas. De tal manera equipats nos era fins permés entrar al interior de la mesquita.

En vá desde 'l carrer ho intentarem. Al deixar á las nou del vespre lo barri franch del Esbekieh, trobarem la inmensa avinguda del Muski omplerta per la gent de gom á gom. Junt á las aceras y á vora de las casas s' havían improvisat banchs de fusta que en rengleras de quatre ó cinch per banda s' extenian á tot lo llarch de las tendas. Aquestas estavan obertas é il-luminadas, aixís com las finestras honestament recatadas per las musharabías y reixas de fusta, á travers las quals se veyan brillar los ulls pintats de negre de més d' una mahometana. Per mitj del carrer las onadas d' arabs s' empenyían vers la mesquita de Hussein, xafantse y tractant á cops de colze de obrir un camí per entre aquella compacta massa humana. Los olors que en tal lloch y moment se sentian son indescriptibles, pero mon olfat que degué aspirarlos y ma testa que 'n sufrí ab fortíssima migranya sos efectes los recordarán llarch temps.

Per fí bruts, cansats de lluyta, objectes mes d' un cop d' insults

que certament no retornarem, nos fou donat arribar á la porta del seidua el-Hussein ahont devia acabar nostra marxa. Dintre 'l temple ja no hi cabía una ánima, la calor era espantosa, los crits salvatges dels que s' entregavan á las prácticas religiosas ferian la orella y esgarrifavan l' esperit. Fins del llindar sentiam lo baf de sanch humana que per dintre corria.

No poguerem entrar, mes nos fou permés veure alguna cosa. Un servidor del temple á quí no impresionava tant la ceremonia pera ferli olvidar la possibilitat de aprofitarse de ella, s' acostá á oferirnos un reduhit siti en la escala del minaret, mitjansant un *bacshis* ó propina, ben entés sía. Pujarem á un fosch replanet qual mur tenia estreta obertura donant á un costat de la nau, y desde alli me sigué fácil veure un dels espectacles mes asquerosos, mes repulsius, mes béstias y menos humans á que he assistit en lo curs de mas llargas peregrinacions fora del mon civilisat.

Lo temple, ja ho he dit, estava plé. Los assistents de aquella nit eran partidaris del rite shiyita ó sía casi tots ells persas, y en número de tres ó quatre cents se agitavan en la nau, rapada la testa, nú lo cós llensant en acompassat ritme lo crit de *Hussein*, *Hussein*, *Hassan*, *Hassan*, sens descans ni parar un moment, presos de infernal borratxera que potser havia fins nascut de frecuents libacions de hatxis ó ayguardent blanch de la terra.

Entre aquellas gents se destacava un grupo de seixanta personas armadas de sabres y coltells. Empunyant tals eynas ab la má dreta lentament feren lo sacrifici d' un anyell blanch y després las aixecavan al espay per demunt de sos caps, preferint amenassas é improperis contra 'l matador dels nets de Mahoma, y lamentacions planyideras per la mort d' eixas duas víctimas. Y ja calents del ví, del lloch, de sos crits y de sas queixas, aquells miserables dirigian las armas contra las personas y enfonsavan los talls en son front, obrinthi veritables feridas per ahont la sanch corria per las galtas al temps que 'l dolor los feyan contreure 'ls ulls y escumejar los llávis. Y en lo paróxisme de sa exaltació se ferían de nou, animantse mútuament, lladrant tota mena de imprecacions, oferint l' asquerós espectacle de sas figuras sinistras y sagnantas com si fossen endemoniats fugits del avern en un trastorn del univers.

Y no eran aquells sols los que tan barbarament s' atormentavan. Altres fidels havían estripat las robas de son cós y ab pesats graons de ferro se sacudian pit y espatllas obrint en las carns horribles nafras. Altres se feyan talls en los brassos deixant rajar la sanch á manera de

sangría, y grochs, esblanquehits, víctimas de sos sofriments y animats ab la exaltació del fanatísme, corrian d' un lloch al altre deixant rastre rogench en las llosas del temple. Nit terrible aquella, quadro sinistre y aterrador que ni 'l temps ni l' espay alcansarán á esborrar de mos pobres recorts.

A las onze de la nit s' obrian las portas de la mesquita, y aquella munió de possehits se formava en fantástica professó pera recorrer los carrers, donant al poble l' aspectacle de son martiri. L' autoritat havia cregut necessari pendre algunas precaucions, ja que la vista d' aquells individuos coberts de sanch podia exaltar als altres islamitas y ferlos recordar que l' assessinat d' un cristiá es obra meritoria als ulls de Alah. Y á la vritat, no 's veyan molts europeos en lo trajecte, anant casi tots coberts ab casquets turchs que podian ferlos passar per siris ó llevantins.

Petitas graellas plenas de teya iluminavan aquell corteig sinistre, donant ab sa fumareda y sa trencada flama un nou tó de color á tant estranya passejada. Dos nens de sis ó set anys, montats á cavall, y vestits de blanch, representavan las víctimas de Yezid; élls també tenian en la má 'l venjador sabre, y en lo cor prou esperit pera tallarse'l fron y veure sens palir com la sanch ruixava sos vestits. Los crits seguian sens interrupció, respostos per las turbas de mussulmans que omplian los carrers ab la coutinua exclamació de *¡Alah, Alah, sols éll es gran!*

¡Quin quadro! La nit clara y tranquila en los espays del cel y abaix los homes cegos, exaltats, salvatjes, cremant de rábia per las passions del mon. Veyéula desde aquí aquella professó que igualment semblava de bruixas ó de dimonis. Los carrers estrets y tortuosos, ab los miradors arabs avansant demunt las portas y no descubrint més que petita llenca d' aquest cel d' orient sempre blau y matisat d' estels. La llum incerta de las graellas dona un resplandor sinistre á aquells actors convertits en fúrias, sos sabres tacats de sanch troban encara esclats de brill al passar per las teyeras, la vista de las feridas exalta al poble, tota la brutal passió, tots los instints de fera dels orientals se revelan en tant espantosa orgia del fanatisme islamita. Inmensa forsa d' eixa superstició grossera, que arriba á inspirar certa bravura á homes sens sentiments y á rassas de cobarts.

Molt tart, á mitja nit, acabá la festa en casa de un persa rich, qual pati s' havia decorat ab profusió de llums, tapissos y miralls. Allí arribá lo corteig pera desferse, donant com final del quadro lo darrer espectacle de sos crits históríchs y manifestacions de rábia que l' autoritat se vegé obligada á acabar disolvent la professó.

Los arabs de distints rites sols conmemoran l' aniversari del Ashúra per medi d' almoynas y oracions, y ademés ordenan en sa casa la preparació de una sopa de blat bullit y sucrat de la que solen regalar tassas als amichs.

No contentan tant pacíficas demostracions als fanátichs shiyitas que demanan sanch pera redimir lo crim. Y la sanch corre de debó. Jo vegí un dervishe ó frare que semblava tenir dintre 'l cós las furias del infern. Sa exaltació, sos crits, las numerosas feridas de son front y cap tallats per tot arreu y per complert coberts de sanch, me 'l feren observar particularment en Seina-el-Hussein, perqué fins l' aspecte humá havia ja perdut sa cara. Duas horas més tart aquell miserable, sucombint als dolors de la materia, queya á terra livit, convuls, semblant presa de la mort quan encara 'l puny clós sostenía l' arma que manejá con millor pogué pera arrancarse la vida. Se l' emportaren y seguí la ceremonia. Potser sa mala estrella l' encadená de nou á la roca de la existencia: potser al següent dia sentía sonar la trompeta de la final jornada, y com premi de sos martiris en la terra avuy disfruta las delicias del cel. Y nosaltres, tristos somiadors en la regeneració humana, esperits de dona á qui 'ls dolors apenan y las desgracias conmouhen, no tenim salvació. Nó com la de aquell sant reposará nostra ánima al peu de las ombras deleytosas del Eden, banyantse en sas fonts puras, menjant los dolsos fruyts de sos jardins, eternament acariciada per huries sens taca, en companyía dels angels, mirant cara á cara á Deu. A nosaltres, gens d' occident de qui 'ls orientals diuhen que solament tenim lo sol al vespre, nos están negadas la llum del dia en la terra y las eternas venturas en lo paradis d' Alah.

EDUART TODA.

Lo Caire 5 Novembre de 1884.

LO DOLSAYNER

Poesía premiada ab la Flor Natural en lo Certámen de Badalona.

Ell era jovenet
tenia una estimada;
si avans teixia lli
toca are la dolsayna.
Si avans jeya en llit tou,
avuy té un munt de palla;
si menja un mós de pá
lo menja perqué capta.
A voltas tot solet
lo seu passat esguarda
y diu: «Lo meu amor
qui sab, qui sab hont para!»

Taralá, taralá,
lo só de la dolsayna,
taralá, taralá,
las ninas fá alegrá.

Vuy toca 'l dolsayner
á plassa hermosas ballas;

s' acollan ja 'ls fadrins
las ninas ja 's preparan.
Y quina dansa hi há,
no 's veu gayres vegadas!
—Qui n' es aquell minyó
que treu la contradansa?
—L' hereu del mas dels Oms
aquell que demá 's casa.—
¡Lo jove dolsayner
bé sab qui ab l' hereu balla!

Si ros com l' or es ell
mes rossa es ella encare;
gipó dú de satí,
mocadoret de sarja.
Tothom está content;
lo dolsayner no massa.
Quant s' ha acabat lo ball
los dos fan cap á casa.
Un parell d' éugas hi há
á punt vora la plassa;
ne munta una 'l fadrí
la núvia munta á l' altre.

Travessan corriols
rieras y marjadas,
lo dolsayner segueix
de lluny plé de frisansa.
Quan son al Más dels Oms
abdós de l' éugua baixan;
lo jove que aixo véu
foll, se mossega 'l llábi.
Los núvis entran dins,
ell resta á la porxada
se treu lo mocador
y aixúga 's una llágrima.

La taula ja está á punt
de bons menjars parada;

ne toca 'l dolsayner
bonich *llevant de taula.*
La núvia, molt galant,
l' almoyna li 'n allarga.
¡Quan ver ha set l' amor
no 'l mimva 'l temps que passa!
Abdós s' han conegut,
lo jovenet s' esbara,
la núvia á terra cáu
á terra desmayada.

«Malhaja 'l dolsayner,
lo núvi diu, malhaja
com has pogut venir
per eixas encontradas.»
En basca ella seguex,
ell resta dret encara
y, trémol, tot marxant,
ne diu eixas paraulas:
«Jo n' era 'l seu amor,
ella era ma estimada,
al mon no tindrèm pau
sino dintre la caixa!»

Taralá, taralá,
al só de la dolsayna,
taralá, taralá,
tres cors han ben mort já.

ANTONI BORI.

IMPRESSIONS

DE DOS PAGESOS DEL BAIX ROSSELLÓ EN UNA FUNCIÓ DE TEATRO.

EN 1861, un rossellonés de bon humor, Mr. Bergnes, publicá un monólech de molta gracia que agradá molt y que l mateix autor recitá en lo teatro de Perpinyá. Está escrit en catalá rossellonés y con eix catalá, en-general, es poch familiar pera los lectors de LA RENAIXENSA, ha traduhit los termes afrancesats, conservant l' estil y manera d' escriure del autor, fent una traducció casi literal. Eix monólech es titulat: «Los dos forasters á la comedia (1)—gran escena cómica escrita en catalá rossellonés, pera tres actors principals, En Perote, en Japot y pera jo tot sol.»

Ara qu' el renaixement de la llengua catalana té en lo Rosselló verdaders entusiastas, es bó donar á coneixer sas produccions. Ignoro si Mr. Bergnes está en vida, pero no dubto que si hagués d' escriure avuy son monólech, l' escriuría en bon catalá, com han fet los catalanistas actuals Mr. Pepratx, lo canonge mossen Boher, lo sabi coronel de Ingeniers, Mr. Antoni Puiggari, y altres.

Lo monólech de Mr. Bergnes, fá coneixer lo verdader tipo dels pagesos del baix Rosselló; los pinta ab veritat, y molts d' ells se poden comparar ab nostres pagesos de la montanya que portan encara lo bo tó de banya, y cabell llarch á las polseras...

Comensém, donchs, nostre monólech:

(1) Dos pagesos assistint á la funció del teatro de Perpinyá.

I.

Encara m' en rich al pensarhi... Hi haurá sis anys (lo darrer any de la guerra de Crimea,) era lo primer dia de la fira franca... (1) Podian ser sis horas y mitja, poch mes, poch menos: eixia de sopar. Tingui ganas d' anar á veure la funció del Teatro. Al arribar á la porta, volgui llegir lo cartell... Lo lloch era prés: dos esquenas de primer calibre m' en tapavan la vista. Me dich: Qui son aqueixos encantats? ¡Qué será axó! Se diu que cada dia que Dèu fa un chott, s'axeca... ¿no s' en haurian pas axecat dos abuy? Me 'ls mirí; eran dos pagesos de aqueixos que la mena s' en pert de dia en dia.

Ja sabeu que pagesos y pagesas hi há... Com portavan cada hú un barret en forma de gerra, ab la cibella al devant, coneguí poch més ó menos de cap ahont eran: lo primer portava lo sarró derrera l' esquena, y per contrapés lo barral que li penjava sobre 'l pit. L' altre portava á la boca un gros cigarro d' estanch, una verdadera tagarnina. Me dirijeixo cap á n' ells y los dich: ¡Companys! bé lo confegiu aqueix cartel, ja 'l sabreu de memoria. No os molesteu pas, pero quan haureu acabat, me tocará á mi... Lo del barral se 'm gira: si espereu qu' hagem acabat ne teniu per estona.—Jo. Y perqué?—Ell. Si sabém pas de lletra, vosté mateix, quant vol que haguém acabat de llegirlo?—Jo. Si es aixis may, pero fins ara no habia conegut que sabiu pas?...—Ell. Y com voleu? ho habiam pas probat may!... Digaunos si os plau, que marca axó?—Jo. Es lo cartell de la comedia y marca lo que representan anit.—*Lo del cigarro*. Ja m' en habia malfiat, Perote, qu' era la comedia, vols que hi anem?—En Perote, que 't burlas de jo? axó es pas vianda pera nosaltres.—*L' altre*. Perqué, ab diners se pot anar per tot.—En Perote. Ja ho crech, pero se necessita massa moneda per anar aquí.—*L' altre*. Lo qu' es car es bó... Dibuen que traballan bé. Dirigintse á mi m' diu: qué representan? Representávan *Le Chalet*, (2) y no 'm recorda quin drama. Jo qué 'm volia divertir los diguí: Representan *Hugonots*, *Robert-lo Diable*, *L' Hebrea*, *La Favorita*... vint y tres actes... Ja sería prou llarch, desde 'ls camins de ferro tot fa llegua per hora, á onze horas será acabat.

Lo Badoch que me mirava, me mirava, m' diu: A la fasomia del *regart* de la cara, m' apar que vos conech, seriu pas de Peyrestortes?

(1) Fira de Sant Martí, en 11 de Novembre.
(2) Ópera cómica del mestre Auber.

—Jo. Nó, som d' aci, y vosaltres d' ahont seu?—En Perote. Som del más del Tartás, que se 'n deia, qu' ara es lo mas de la Raouse, qu' en Japot n' es fill.—Jo. Aném, aném per molts anys: axó fa qu' en Japot es fill de la Raouse?—En Perote. De la Raouse plá! es fill del mas!!,... —Jo. Y ahont se troba aqueix mas?—En Perote. Es sensat debant per debant, pero un poch á la dreta, com qui diria de qui s' en vol anar de Calces... cap á Baixás (1),—En Japot. A l' esquerra.—En Perote. A dreta te dihuen —En Japot. No he pogut may comprendre com... —En Perote. . Aném, aném, deixém axo dret d' aqui, que dirian que no ets vist lo mon que per un forat .. Vols dir que no pots entendre com aqueix mas que es á dreta quant se surt de Calces si s' torna de Baxás s' trobi á l' esquerra! Ah! pobre malaventurat; (molt sério), axó son cosas Japot, que gent qu' han estudiat mes que tú y jo, no 'n sabrán may ré, y girantse cap á mí... Fa?...—Jo. Sí.

II.

Jo. Sabeu lo que habem de fer! Voleu anar al teatro ja?—En Perote. Pot ser si.—En Japot. Pot ser nó.—Jo. Segui com vulga, la funció s' comensa á set horas; ara que nos coneixém, passejemnos per la plassa y parlarém de las cosas del temps.—Los dos. Vaya. Al passejarnos: tinch en Perote á la dreta y en Japot á l' esquerra. Los hi surtí ab aquest ciri trencat: Vamos, que 'm diheu de la guerra de Crimea? Com s' ha acabat axó, eh!—En Perote. Massa llarch.—Jo com hi aneu, massa llarch; me sembla que han tingut prou palla pera ramenar! Mirau que hi habia los millors soldats del mon, y comendats per generals dels mes retorcits!—En Perote. Ja ho sabém qu' ab los Russos hi habia aquell tal *Janaral* Grosse-carchofa, que li dihuen.

Jo m' posuch á riure.—En Perote. Y qu' es pas lo seu nom?—Jo. Si, al contrari (á part) vaig pensar ab Grosse-carchofe m ixes, espera 't un poch .. (alt) també n' hi habia d' altres... Aqui hi teniu lo general piemontés Cols ab Oli; lo general inglés Jo-tinch-son; lo general turch Ben-y-foum y despues de tots aqueixos lo general austriach Friche-fetge-fel.—En Perote. Es veritat, ja los habia sentit anomenar. Donchs bé, ab tot y ab axó encara né sé mes que vos sobre eix articul! Habiám! qu' es lo que acabá exa guerra?—Jo. Es quant prengué-

(1) Dos pobles dels entorns de Perpinyá.

rem als russos la torre Malakoff.—En Perote. Ni mala cofa ni mal cofet, no es aixó! (pegantse al front) tinch aquí la meva ideya y digú no me l' en traurá. Aqueixa guerra de Crimea, s' acabá de seguit que lo vi del país qu' els hi enviáren hi arribá... (ab vivesa) y encara ls hi enviáren sino vi de Rivesaltes.—Jo. Y qu' es pas bó?—En Perote. Sabém bé qu' es pas *indifarent*, es fortot, ja es vi de rochs, pero lo nostre es vi de pedre marbre!! Aquest s' ho enrosega tot!! (oferint lo barral) Tastaulo!—Jo. Grans mercés, no sé veure que quan tinch set. —En Perote. Vaya quin mérit, jo també: es lo cas que tinch set cuasi bé sempre... (ab animació) si hagués sigut cosa meva, hi hauriam anat tots de la Crimea. sense eynas, ni fusells, ni sabre; y aquí 'ns hauriam presentat home per home, ab lo sarró d' una má y lo barral de l' altre, y cada hú hagués dit al rus que tenia al devant. Y bé! sembla que vol matar tot!... mata lo cuch y beu un trago!...

Despues de haber fet un parell de rafilets,—vamos, com lo trobas, aquí francament que m' en dius? — Bó!! hagués dit tot seguit lo rus: si axó es guerra que may vinga pau... ne fas moll?—tant com vulgas. —Y bé aném, axó es acabat; farém lo que voldrás. Entornat á casa tot seguit y pots enviarnos de quant en quant un parell ó tres de mitjs-motjs p' el telagarrafe, que segons dihuen va tan depressa.—Jo. Y vos, Japot, no hi hauriau anat á fer la guerra á cop de barrals?—En Japot Jó de veure país prou m' agrada, pero axó de veure tanta aygua .. per aiguadé qu' hom sia, fa una miqueta de por, carambis!— Jo. Vos diheu com l' altre: No posis pas tan poca carn dins tan de such.—En Japot. Jo dich com aquell de la Salauca. Pera fer de granyota per las agullas, tant com voldreu, pero pera fer de peix dins mar, no hi he estat adragat! ..

III.

En eix moment tocan la campana del teatro. Ells compten: una, dos tres... dotze, tretze, quatorze!!...—En Japot, quatorze horas tocan? axó no fa cap compte!—Jo. Ja os lo esplicaré, son no mes que set horas, pero los rellotges que han fet de nou, los hi fan tocar lo pich y lo repich enseguida, es mes abiat fet!—En Perote. Ja es una bona moda! Japot, en tots los pobles del terme qu' irém, los hi dirém de fer tocar las horas de exa manera: es una famosa *ambansión!* Los hi diguí, teniu que anarhi al teatro, vos agradará?... Repareu aquell fi-

nestró que hi ha un llum allí dintre? puig aquí vos dirán quant costa... Tinch que fer quelcom, torno tot seguit y m' posaré ab vosaltres.

Vaig fer com si m' en anés, ab quatre salts só en lo vestibul... prench un assiento de parterre (1) y m' amago darrera la porta. Volia saber com se las compondrían.. Avansan, xáno, xáno; en Japot va pera posar la má al forat del finest ó. — En Perote. No enforadis pas la má en esa gatonera, hi ha algun cá que te mossegaría! truca á la ventalla.

En Japot hi dona un patách y crida: qui hi há per assi? - L' empleat que dona los assientos tot espantát, respón: que voleu,—En Japot, Deu vos do bona nit ab la compánya! Seo vos l' amo? com ho feu? — L' empleat. Ahont voleu anar?—En Japot. A la comadía! - L' empleat. Es entés, pero vos demano ahont voleo anar!—En Perote. (molt fort.) A la comadía!! - L' empleat Y crideu pas tán! m' axiribilleo! Voleo anar al paradis? (2) - En Japot. Que voleo fer lo bromista!.., En Perote. (fort) Al Paradis hi va qui pot, no hi va qui vol!! L' empleat. Pero crideu pas tán! Allavors aneu al parterre.—En Japot. En un parterre nos voleo fer entrar!—En Perote. Pot ser dintre algun pati!.. . Si os penseo que pera feros plé, nos quedarém á la serena ab la vispa que fá!—En Japot. En pagán bé posaunos en un rodol que s' hi plogui pas.—En Perote. Y que hi pogám estar ben ajaguts!—L' empleat. Ja hi estareu bé, son vint sous per assiento.—En Japot. Vos hi podriau entretenir, mestre; no 'ls guanyém pas tan espessos! - En Perote. Prou t' ho he dit que no era vianda pera nosaltres.

Recordat Japot de lo que te digué aquell, qu' á onze horas seria acabát.—En Japot. Y bé!—En Perote. Y bé! comensan á set horas, á onze horas s' acaba, y vint sous. Quant várem anar á Baxás, l' any passat, que representavan san Juliá y santa Basilicia, comensáren á sis horas y al l' endamá, á sis horas del mati, encara no era acabat... y vint sous! Compte com vulguis, aquí no 'ns podeu pas donar per lo qu' 'ns dománau.—En Japot Mira si te 'n pots fer treure quelcom. — En Perote. (d' una veu dolsa) Mestre, mirau, si os voleu adobar, som dos, jo y lo company: posém axó á trenta sous.— L' empleat (enfadat). Se regateja pas aquí, es com á casa de l' apotecari.—En Perote. Jugam nos los vint sous?—En Japot. Vaja, som en temps de gastar, gastém!... un cop dins la vida! y despres diu 'l refrán: qui s' nega no mira quina aigua beu.

(1) Parterre es lo pati que hi ha en tots los teatros francesos de provincia. El preu dels assientos es igual al del galliner.

(2) Galliné.

Se treu una pessa de vint sous del corn del mocador... Páguem... l' empleat los hi allarga los dos assientos.—En Perote. Encara que sigám forastés (pagesos) la paraula fa l' home, no tenim pas menester de rebuda.

Un que passava 'ls diu preneho, mirau que sense axó entrariu pas.

Mentrestant en Japot havia tornat encendre lo cigarro.

Lo centilla que ho adverteix, li crida: *Dit don, on ne fum pas!.,.*

En Japot. Ara, ara, ab qui se las hau aquest?

Aixó dit, va per entrar. Jo, tras, tras... Un municipal lo pára y li diu: *On ne fumme pas, étagnez le cigarre!...* que compreniu pas lo francés?—En Japot. Prou lo comprench y si massa cal lo parlo també com vos encara que sigau de la vila (de Perpinyá)... *bous me disez de l' atuder.* Se dirigeix á la paret, pinta cinch ó sis barras pera fer caure la brasa... Sense saber de lletra marcá onze mil onze cents onze, y s' fica lo cigarro á la butxaca.

IV.

En Perote diu al porter: aquell home, que ja ne deu haber fe'a alguna, que s' estigui sempre darrera d' aquell amagatall!, y que no sé lo que vos es, que no li he vist la cara, nos ha donat aqueixas rebudas.

Lo porter s' en riu y li pren las entradas..... la gent que passava los empenya... jo hi ajudo... entreu... S' avansan d' un aire tot sorprès de lo que veyan y millor de lo que oian, puig tocavan la sinfonia del Chalet.... Lo taló era pas axecat.—En Perote. Y vaya m' arracan pas los diners... Y que lluminaria! Y que lluminaria!! Continuan d' avansar y de mirar per tot. En Japot que treia pas los ulls de l' aranya, diu á son company: talaya quin salomó?... qu es bel! qu' es bel!! enlloerna!! Tothom los crida: *assis! assis! assis!*—Jo, mirau que vos dihuen de vos assentar.—En Perote. Nó que cridan aci! ací!—Y vaya, son ben amables á la vila, tothom nos voldria á son costat (ab veu graciosa) compreniu bé, minyons, que no 'ns podém pas aplassar per tot!

En eix moment tiran lo taló... Ells giravan l' esquena.,. als tiro p' el jech... s' assenten.—En Perote. Ay, mare! y qu' han fet d' aquella paret tota pintada que teníam aqui devant!...

May homes mes sorpresos al veure una montanya, y los pagesos y pagesas que sortian de tots costats, qui ab una forca qui ab un rastell. —En Perote. Son de carn?—En Japot. Be ho sembla!

Un coro comensa á cantar.—En Perote, Que se mastéguen?—En Japot. Ellos s' ho saben! lo que hi ha de cert es que no d huen res en francés, que ja l's entendria.—En Perote. Quin país tan estrany ha de ser, fan las herbas quant nosaltres habem fet bremas l' onze de Novembre! Hi fará mes calor qu' ací? pot ser no més qu' el darrer dall! —En Japot. Si hi feya lo calor que dihus, serian mes mascarats del sol... Mira l's, semblan patotas de cera!

Lo primer actor, Daniel, s' avansa y canta tot sol, y ja se sap, lo coro reprén.—En Perote. Axí ray, haurán acabat d' hora... Que cantin de un á un com aquell de las calsas curtas!

Surt la dona que fa 'l paper principal; se quédan los dos ab en Daniel; sembla que 's volen disputar; ella li fa llegir una carta de son germá. En Perote comensa á badallar y diu á l' altre: me vols creure, párlan de cosas que no 'ns miran pas, aném á veure la fira.—En Japot. Espera 't un poch! Se gira cap á mí: sembla que dirian que li vol buscar cosquillas aquell petit, qu' es lo que m' agrada més.—Jo. Veyeu, ella li fa creure que no s' vol casar.—En Japot. Que no s' vol pas casar? Ne té plá mes ganas que menester.—En Perote. Si fos cosa meva (fent l' acció ab lo bastó) ay, pobreta, com ja l' hauria ensarronada... Las donas, sense cap despreci y no es que las vulga faltar lo respecte... son com los burros... Acabadas las rahons... cal pegar y fora... sense axó no s' en treu rés – que ja ho diu lo proberbi: quí ab donas va y burros mena li manca pas fahena.

Surt un grupo de soldats que baixa de la montanya al compás del tabal qu' es á l orquesta. En Perote. Ahont es lo tabal lo veig pas!

Quant lo sargento ha cantat l's hi portan beure.—En Japot. Ténen gots de llauna com la maynada.—En Perote. A poch á poch! Parlém de tot.,. que veurian los uns sense los altres aquí. Ell que posa galet, se quill 'lla lo barret sul cap y veu fent lo xarrich.

Li criden: *a la porte! a la porte!* (1) Ell no 's desconcerta pas: quant ha prou begút deixa anar lo barral á poch á poch y diu: qu' es axó de porta! porta! Qui ne vulgui que s' acosti!... En Japot se vol aixecar y sense volguerho dona una trepitxada á son vehí lo cual s' hi enfada y pega; en Japot cal dir lo qu' es, s' hi torna y de valent... En Perote, diu: part hi vuy! y s' hi fan á cap de punys... Tothom cri-

(1) *A la porta*, vol dir fora.

da... m' els aspeltiren de tot costat. Jo prou dich cridant: dexaulos per mí, puig no s' en trovarian pas dos d' iguals al lloch!... M' ascoltan pas... Es un rebombori general... l's tiran d' espéntas cap á la porta... Lo policiano, aquell qu' exquixava tan bé la roba de san Francés (1) acaba de tirarlos á fora... y pot ser adintre (alusió á la presó)... No n' he sabut may mes res, y n' hauria pas mes vist ni palla ni pols (ensenyant lo barrat d' en Japot), si dintre de eix rebombori, en Japot no hagués deixat son barret, sempre ab sa cibella al devant, lo cual li guardo, (Ensenyánt lo sarró y lo barral) y si en Perote l' assedegát no hagués deixat á la guerra lo sarró y lo barral que os vinch á ensenyar... (sacudint lo barral) n' hi ha encara un poch (al póblich) Si os dehia com en Perote (presentánt lo barral), tastaulo!... ara que té sis anys de més, fa?... Pot ser me diriau, sí! Seu pas amossáts!. (axecant lo barral allaire) que ne vulga que s' acosti!!!

Per traducció:

C. BOSCH DE LA TRINXERIA.

(1) Quant se vol parlar francés sense saberne s' diu: aquell exqueixa la roba de sant Francés.

UNA CASSERA

EN UNA NIT DELS MORTS.

En una fortalesa de... hi havia una companyia de soldats ab son oficial

Dita fortalesa estava rodejada de montanyas emboscadas, qu' estavan molt pobladas de cunills.

Entre 'ls soldats n' hi havia un de molt cassador, que lográ que en lo castell hi haguesen cinch gossos cunillers y una fura.

L' oficial, com que era en temps de pau, permetia sortir en las nits de lluna al cassador ab cuatre soldats mes á cassar durant lo temps no vedat.

De lo que 'n resultava que la guarnició de tant en tant podia fer bons arrossos y paellas.

Arrivaren á la nit de Totsans y sortiren. Estava molt seré y feya la nit molt clara. Al haverlos tancat las portas del fort tocaren las deu y los cinch soldats se posaren á tremolar: la pell se 'ls hi arrugá, se 'ls hi posá com s' en diu de gallina.

Això los hi produhí la sensació que sufriren al sentir tocar á difunts en las diferents parroquias, que fins aquell serrat llensavan los planyivols sons de sos bronzos.

Sens dirse una paraula se miraren los uns ab los altres com volent dir: ¿tornemsen? pero al sentir los bestius lladruchs del cunillers, emprengué la marxa lo cassador y los altres lo seguiren.

Estavan en mitj dels boscos quan tocaren las onze y los resons de moltas campanas tornaren á impresionarlos ab sa melancólica y trista veu.

No havian encara los gossos empaytat cap cunill.

No havian pogut agafar res: no gosavan entaular conversa.

Semblava que las paraulas su 'ls nuavan al gargamelló y no podian sortir.

Al esser dos quarts de dotze, los gossos de prompte comensan un imponent empayt. Conegueren qne seguian la pista de un cap de cassa y notaren que s' dirigian á un gran y famós cau que moltas nits n' entreyan dos ó mes cunills.

Lo cassador digué: ja no tornarém al fort sense faram.

Los cinch soldats s' encaminaren ahont eran los gossos y observaren que talment estavan al voltant del espressat cau.

Lo cassador, ajudantlo 'ls altres, pará la sendera al cap de un bon rato que los gossos ja no lladravan y habian tingut tots silenci sepulcral.

Treu lo canastró del sarró y aixís que deixa escapar la fura tocavan las dotse los rellotjes y á morts las campanas de las parroquias dels voltants.

Hora tétrica y que conmou á molts que 's tenen per despreocupats y valents. Los cinch cassadors estavan un poch esporuguits, y se 'ls posaren á tremolar los jenolls al sentir que la fura luego de deixarla feya uns esgarrifosos xiscles y tota esvalotada sortí emportantsen la sendera

Los soldats digueren: ¿qué será aixó?

Lo cassador respongué: ¡no ho sé!

Aqueix encen un ciri, s' ajup á la vora de la boca del cau, fica lo bras dret ab lo ciri per enterarse que podía ésser lo que esporugui la fura, y, ¡¡Verge Santíssima!! de moment tots observaren que una má com de persona humana molt peluda agafava la má del seu company emportántseli cau endins, sentint al mateix temps una forta bufada que apagá lo ciri.

Allavors tots ab veu alta y esgarrifosa digueren: ¡Jesús. María y Joseph! Cuasibé caigueren en terra: los ulls los hi feyan llumanetas, los cabells se 'ls erissaren y si be volian fugir, no pogueren mourers.

Al poch rato de fer esforsos lo cassador, la fantástica má la deixá anar sens haberli fet cap ferida; sols li parexía sentirhi un fret glacial.

Passaren prop de mitj hora ab aqueixa especie de somnolencia produhida per la por cau ada per lo ser misterios del cau, figurantse que

per totas parts tenian que venir dimonis, bruixas y los sers sobrenaturals á atormentarlos ja que no havian donat repós en aquella tan fúnebre nit á lo que per aquell rato créyan ésser un ser endemoniat, haventlo los gossos empaytat y fet ficar en aquell fantástich cau.

Passat aquell mal rato marxavan sense dirse una paraula; pero un poch refet lo cassador digué als companys. «Tots veig que estem molt esporuguits per lo que 'ns acava de passar: si anem al fort y ho espliquem 'ns tindrán per uns cobarts. Jo sería de parer que 's quedessin tres y los gossos á la vora del cau, tenint las armas preparadas per matar al ser que hi ha dintre si surt, mentres los altres dos anirán á la fortalesa á darne coneixement y demanar que 'n vinguin mes per poder saber de cert de que es aquella má tan peluda y esgarrifosa.»

Aixis ho resolgueren y feren.

Arrivats los companys de la fortalesa los del cau no havian vist sortir res ni sentit lo mes petit soroll.

Ab aquell refors se reanimaren y conversaren fins que lo sol sortí.

Allavors anaren á examinar lo cau y observaren que hi havía un animal de color de castanya y que se 'ls mirava ab ulls de compasió. Alguns tractavan de matarlo á tiros, altres resolgueren fer tots los posibles pera portarlo viu al fort.

Com que los que retornaren vingueren provehits de picots y magallas se posaren á esbotsar lo cau.

Als pochs cops de picot observaren que la fera tractava de sortir. Se retiran un poch, y ¡oh sorpresa! vehuen que lo que surtia era un hermós míco que encara duya lo collaret ab un troset de cadeneta; que anava tot arrupit y manso y, com que temés que li peguessen.

Allavors la por dels casadors se convertí en molta gatsara, rient á reventar, fentse broma los uns ab los altres de la mala nit que havían passat; diense ab molta formalitat que may més anirían á cassar en la nit dels Morts.

La veu de que 'ls soldats del castell havian recullit un hermós animaló, s' escampá per aquells voltans, aixís com també arrivá al fort la noticia que á un francés se li havía escapat un mico al peu d' aquella montanya y no l' havia pogut agafar.

Comparegué dintre poch dias al castell lo francés, á qui li entregaren lo seu mico després d' haver donat las senyas y uns cuants ralets pera que los cassadors poguessen llimpiar sa sanch de la por que se 'ls hi infiltrá en la nit dels Morts.

VICENS PLANTADA Y FONOLLEDA.

Mollet y Novembre de 1884.

UNA CAPSA DE TURRONS

Presa está l' Espanya entera,
presa está d' un mal mortal;
puig no es curable lo mal
de Nació tan llaminera:
  Segons dicta l' opinió
no podrá pahí 'l turró.

Tontos, sabis, richs y pobras
tots s' afanyan adelats
per poguerne está enfilats
y gran part buscan las sobras:
  Sols s' acavan las rahons
quant per tots hi ha turrons.

Aquell senyor distingit
de talent no limitat
que es per tot obsequiat
figurant molt á Madrid;
que coneix tots los registres
per remourer als mes alts,
estudia raros salts
per fer caure los ministres
y viu molt ficat endins,
aquell menja turrons fins.

Aquell gros, que está ensorrat
en rich silló de caoba
y entre menjadó y alcoba
casi sempre está ocupat;
que no hi ha qui no l' alabi
com á home molt discret
y ha sabut trová 'l secret
de passar per un gran sabi
sols perque may enrahona,
menja turró de *Jijona*.

Aquell advocat altiu
que s' afanya per ser noble,
y quant mes enganya al poble
mes se l' te per home viu;
que son llabi es un tresor
no d' elocuencia y bellesa
sino mina de riquesa
puig lo compra un grapat d' or;
aquell orador farsant,
menja turró d' Alicant.

Aquell home petitó
que va ab jech y barretina
y l' seu cap sempre barrina
per tení una posició;
que quan venen eleccions
fins al coll s' ompla de fang
per pogué tení un estanch
y fa mil evolucions,
aquell tan ganso y pabana
menja turró d' avellana.

Qui menja turrons de neu,
qui de *yema*, qui clucant,
qui n' menja de tan en tan,
qui tot l' any y li sab greu
no poguerne fer repuesto;
qui no 's mou de nit ni dia

de la gran confitería
del turró del *presupuesto*
y fins ne dona als fillets
atipantlos de esclopets.

Finalment, lo menestral
que de cor ama l' trevall
y sols menja turró y gall
un cop l' any, quant es Nadal;
l' home honrat, lo ciutadá
que en los negocis no s' fica
dels partíts y no s' esplica
com lo milló va á rodar;
tot aquell que fent bè gosa
sols menja turrons de rosa.

PAU DE PROVENSANA.

LA RONDALLA DE L' INFANTA

En l'álbum de S. A. l' infanta Na María de la Pau.

Volgau senyora sentir
d' eix trovador la rondalla;
la rondalla n' es per' vos:
escoltau, que os ha de plaure,
Era una nit; los estels
mes qu' en altres nits brillavan,
y lliscant d' assí d' allá,
l' ample firmament creuhantne,
s' anavan dihent ab goig:
avuy, naixerá l' infanta,
y lo cel vol un estel
enviarhi per missatje.
—¿Qui será?—pogués ser jo:—
tots se deyan en veu baixa.
Un ne fou lo preferit,
un, de cinch puntas dauradas;
mes contan que no torná
ja may més á l' estelada,
perqué en la terra 's fongué
al bell punt qu' Ella va naixe.
La vritat, no fou aixis:
la vejé, volgué besarla;
y 's quedá adornant son front,
al donarli la besada.
La rondalla n' es per vos,
es vostra rondalla, Infanta.

VÍCTOR BROSA Y SANGERMAN.

Barcelona, Janer 1884.

DEVANT LA TOMBA

DEL HÉROE DE GERONA

DON MARIAN ALVAREZ DE CASTRO

Per ton gran heroisme, en lluyta fera,
—com feu en altre temps Folch de Cardona,—
lo renom de INMORTAL ne te Gerona
que ostenta ab altivesa en sa bandera.

A l' áliga de Fransa, que, altanera,
volia arrebassarli sa corona,
li abaixares l' orgull... y eixa matrona
agraida de cor, vuy te venera...

Recorda ton martiri, ta bravesa,
l oprobi d' una lluyta... deshonrosa
per qui 't doná ¡cruel! mort afrontosa.

Recorda, ton valor y ta honradesa,
y com humil tribut de justa gloria
n' aixeca eix monument á ta memoria.
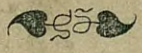
MIQUEL TORROELLA Y PLAJA.